

Dupini s Visa

U kolovozu prošle godine navršilo se sedamdeset godina od prvog nastupa jedne športske reprezentacije novostvorene Jugoslavije u inozemstvu. Naime, 18. kolovoza 1944. godine, u Rimu je održano natjecanje u plivanju i vaterpolu između predstavnika savezničkih armija SAD-a, Velike Britanije, Francuske i Jugoslavije. To je vrijeme kada je u Europi još uvijek bijesnio Drugi svjetski rat. Športaši-partizani stigli su izravno s bojišta u Italiju odlučni nadmetati se s bolje pripremljenim protivnicima. Tada je po prvi put svirana himna nove Jugoslavije, a na stijeg je podignuta jugoslavenska zastava.

Sedamnaest naših sudionika

Natjecanje je održano na Stadio Nazionale a sudjelovali su: Oskar Danon, Slavko Mićo Blažina, Nenad Vukadin, Martin Gabričević, Vojko Pavičić, Dane Matošić, Gojko Marović, Dinko Rizzi, Mato Dinković, Augustin Montagne, Darko Grabušić, Vojislav Učović, Rudi Glacier, Vjekoslav Despot, Petar Korepš, Franta Dvoržak i Branko Žižek, njih 17 ukupno. O ovom zanimljivom natjecanju izvještavao je Peter Wilson, novinar britanskog vojnog časopisa Union Jack. On je sa puno simpatija

Piše: MLADEN CUKROV

U kolovozu 1944., u vrijeme dok je u Europi još uvijek bijesnio Drugi svjetski rat, športaši-partizani stigli su izravno s bojišta u Italiju, odlučni nadmetati se s bolje pripremljenim protivnicima

gledao na športaše-partizane i nazvao ih "Titovi dupini".

Dok su se u domovini vodile ogorčene borbe, Misija NOVJ u Rimu obavijestila je Vrhovni štab o namjeri saveznika da organiziraju natjecanje u plivanju i vaterpolu. Svim jedinicama na području Dalmacije poslan je dopis i uskoro se na Visu okupio veći broj športaša XXVI. divizije i jedinica Ratne mornarice.

Grupa mornara iz Četvrtog pomorskog sektora redovno je, u slobodno vrijeme, igrala vaterpolo tijekom ljeta 1944. Lopte su se nabavljale u talijanskim gradovima

Partizani – športaši koji su bili prvi emisari Nove Jugoslavije na savezničkom natjecanju u plivanju i vaterpolu u Rimu 1944.

čije su luke redovno posjećivali naši mornari. Golove za vaterpolo izradila je tehnička radionica brodogradilišta u Visu. Često su se odigravale utakmice s mornarima savezničkih brodova. Naši vaterpolisti su bili bolji i s osjetnom razlikom pobjeđivali savezičke momčadi. Organizaciji športskog života i treniranju mornara posebno se posvetio Đuro Bjedov, otac kasnije proslavljene plivačice Đurđice Bjedov.

Dvije pobjede i jedan poraz

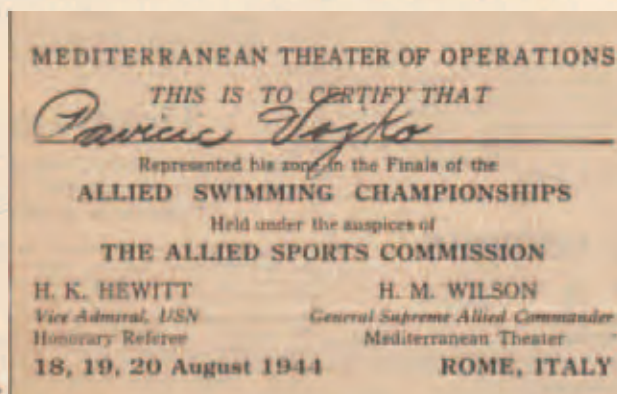
U viškoj luci, u predjelu zvanom Kut, u sklopu priprema održana su 14. kolovoza prva natjecanja u plivanju i vaterpolu na oslobođenom teritoriju. Plivalište je bilo pravih dimenzija, improvizirano od pet splavi, a plivalo se u šest pruga. Oko uređenja plivališta posebno se zauzeo Gojko Marović, predratni istaknuti vaterpolist splitskog "Jadrana". Kratke pripreme na Visu time su bile završene. Odabrani športšaši su sutradan brodom "Morava" otplovili prema Italiji.

Brodom je upravljao kapetan Kuzma Dragojević koji je bio već iskusan morski vuk. U Bari su stigli 16. kolovoza 1944., odjenuli nove uniforme, podšišali se i primjereno uredili. Avionom DC-3 s partizanskim oznakama odletjeli su prema Rimu...

Radi problema na putovanju naša momčad zakasnila je jedan dan na ovo natjecanje, što je stvorilo problem sudjelovanja. Svojim autoritetom i dostojanstvenim ponašanjem u pregovorima sa saveznicima pogotovo se iskazao Oskar Danon. Bio je fakultetski obrazovan i govorio je nekoliko jezika. U ovim pregovorima sudjelovao je britanski general H. M. Wilson, zapovjednik savezničkih snaga na Mediteranu. On je formirao komisiju za športska natjecanja od nekoliko savezničkih časnika na čelu koje je bio američki vice-admiral H. K. Hewitt. Tako su već početkom 1944. počela natjecanja saveznika u boksu, nogometu, košarci, atletici i tenisu, a nešto kasnije u plivanju i vaterpolu.

Naši vaterpolisti bili su smješteni u Rest kampu, koji je bio vojno odmaralište američkih vojnika Pete armije. Svi su dobili propusnice potpisane od admirala H.K. Hewitta. U Rest kampu bilo je dosta zabave u večernjim satima. U dvorani od 1500 mjesta priređivane su priredbe i plesovi; svirao je američki jazz orkestar od 80 članova.

Na vaterpolskom turniru 18., 19. i 20. kolovoza 1944. sudjelovale su momčadi Francuske, Velike Britanije, zatim kombinirana momčad britanskih i francuskih vojnika i naša partizanska momčad. Favoriti su bili Francuzi jer su poslali svoju najbolju momčad nazvanu "Nort afriken distrikt". U toj momčadi igrala su i četvorica vaterpolista koji su sudjelovali na OI 1936. u Berlinu. Bili

Propusnica kojom su se naši športšaši mogli slobodno kretati od Rest kampa za odmor do plivališta Stadio Nazionale u Rimu

Fotografija snimljena 18. kolovoza 1944. na Stadio Nazionale u Rimu. Gornji red slijeva : Vojko Pavičić, Branko Žižek, Augustin Montagne, Vojislav Učović, Rudi Glajher, Franta Dvoržak, Mate Dinković, Darko Grabušić, Dinko Rizzi. Donji red slijeva : Vjekoslav Despot, Petar Korepš, Oskar Danon, Dane Matošić, Slavko Mičo Blažina. Na fotografiji nedostaju Martin Gabričević, Gojko Marović i Nenad Vukadin.

su izraziti favoriti za zlatne satove koje je trebao uručiti pokrovitelj turnira general H. M. Wilson. Momčad vaterpolista-partizana u sastavu Učović (vratar), Montagne, Marović, Dinković, Grabušić, Žižek, Rizzi, Pavičić, Gabričević i Gleicher, borila se hrabro i na kraju izgubila od Francuske 5-7. Drugoga dana, mladići su odigrali puno bolje i pobijedili kombiniranu britansko-francusku vojnu momčad sa 3-2. Sva tri pogotka dao je Vojko Pavičić, predratni vaterpolista splitskog "Jadrana" i sudionik Igara u Berlinu. U trećem susretu, naši su zaigrali još bolje i pobijedili Veliku Britaniju sa 6-2.

Američke novine "The Stars and Stripes" koje su pisale o partizanima-športašima, njihovim uspjesima i rezultatima na natjecanjima saveznika u Rimu 1944.

U plivačkim natjecanjima nastupili su Franta Dvoržak, Dane Matošić, Vjekoslav Despot i Petar Korepš. Kao plivači i vaterpolisti nastupili su Vojko Pavičić, Branko Žižek i Rudi Glaicher. Nenad Vukadin je bio tehniko i nije se natjecao. U plivačkim natjecanjima Branko Žižek je osvojio prvo mjesto na 100 m slobodno rezultatom 1:05,3, Dane Matošić je bio treći na 100 m prsno s rezultatom 1:24,0, a štafeta 3x100 metara mješovito (u sastavu Dane Matošić, Franta Dvoržak i Branko Žižek) također je bila uspješna i osvojila drugo mjesto rezultatom 3:56,8.

Odličan plivač Franta Dvoržak

Partizani-športaši dočekani su u Rimu od saveznika s dosta skepe i suzdržanosti. To se ubrzo sve promijenilo i sklopljena su velika prijateljstva. Posebno su naši športaši uživali simpatije Filipinaca u američkoj vojsci i Kanađana. Bilo je druženja uz pjesmu i piće, a i domaći Talijani su sa simpatijama prihvatili naše športaše. Bilo je i žena, kao pratećeg osoblja, koje su se zainteresirale za naše mladiće...

U nekim situacijama trebala je snalazljivost i improvizacija. Tako je Oskar Danon kao vrsni glazbenik tijekom jedne noći uspio napisati partituru za državnu himnu Hej Slaveni, koju je izvela francuska vojna glazba. Nakon rata Danon je postao dirigent svjetskog glasa. Između ostalog bio je ravnatelj Beogradske opere i Ljubljanske filharmonije.

Voda i trener jugoslavenskih športaša bio je Slavko Mićo Blažina iz Rijeke. Prije rata radio je u "Jadranskoj plovidbi". Bio je i jedan od osnivača sušačke Viktorije. Za vrijeme rata bio je intendant partizanskih bolnica u Italiji. Kao priznati športski djelatnik i poznavatelj prilika u tek oslobođenoj Italiji, priključio se našoj odabranoj momčadi.

Jedan od iskusnijih bio je Dubrovčanin Darko Grabušić, predratni vaterpolist "Juga". Zanimljiva je i priča o Čehu Petru Korepšu. On je prije rata bio poznati plivač u svojoj zemlji, a naši športaši su ga pokupili iz baze u Mo-

nopoliju, gdje se oporavljao od rana zadobivenih u Lici. Nije poznato kako se priključio partizanskom pokretu, a isto tako, nakon rata mu se izgubio svaki trag....

U plivanju se istakao Zagrepčanin Franta Dvoržak. On se, kao izbjeglica, sklonio u Rim gdje je bio učitelj plivanja. Kako bi bili što bolji u plivanju, Darko Grabušić i Vojislav Učović dali su se u potragu ne bi li u Rimu pronašli Slovenca Branka Žižeka, višestrukog prvaka države u plivanju. On se nalazio u gradu i trebalo ga je pronaći. Tako se i on, kao šesti, pridružio maloj plivačkoj grupi...

Susret s "hajdukovcima"

Od Splitskana u momčadi su bili Vojko Pavičić, Nenad Vukadin, Dane Matošić, Martin Gabričević i Gojko Marović. Oni su prije rata bili članovi splitskog "Jadrana". Od Dubrovčana, uglavnom kao članovi "Juga", sudjelovali su Mato Dinković, Augustin Montagne, Darko Grabušić i Vojislav Učović, a Dinko Rizzi bio je s Korčule.

U Napulju su se naši sreli s igračima "Hajduka" koji su bili na turneji po Italiji i odigrali prijateljske utakmice sa savezničkim momčadima. Druženje je potrajalo cijelu noć. Sutradan ujutro momčad je produžila prema Bariju. Povratak na Vis bio je legendarnim brodom "Bakar" koji je cijelo vrijeme rata prevezio ranjenike i izbjeglice prema Italiji.

Svi sudionici ovog prvog športskog natjecanja vratili su se u svoje jedinice, a neki i na prve crte bojišta. Njihovo sudjelovanje nije bila samo promocija nove države i partizanskog športa, nego na jedan indirektan način i promocija ideje o budućim natjecanjima zemalja Mediterana. Potvrda toga bile su Mediteranske igre u Splitu održane 1979. godine...

LITERATURA:

SPORT (Beograd), Delfini maršala Tita, od 11. do 28. kolovoza 1977. (ukupno 16 članaka)

Nedjeljna Dalmacija, Titovi delfini prije svih, 6. travnja 1980. str. 18. - Split

Slobodna Dalmacija, Titovi delfini za sva vremena, 20. kolovoza 1984. Str. 11. - Split

Nakon 40 godina partizani-športaši ponovno su se našli na okupu 1984. u Splitu. Tom prigodom uručene su im zlatne značke SFKJ.